

Ενδεικτικές
Απαντήσεις Ασκήσεων
Κεφαλαίου 6

1. σελ. 490-491

1α) Το βασικό θέμα του ποιήματος αφορά στην ατελέσφορη προσπάθεια του ανθρώπου να αποφεύγει τα προβλήματα και τις δύσκολες αποφάσεις της ζωής του μέσω διάφορων περισπασμών/ανούσιων διασκεδάσεων.

Στίχοι 1-2:

«Καλά, θ' απορροφήσουν κάτι από την έγνοια σου / η μέρα, η κίνηση, η δουλειά σου, οι φίλοι»

Στίχοι 11-12:

«Θα 'σαι μονάχος. / Και τότες θα λογαριαστείτε»

Στίχοι 17-19:

«Σε περιμένει στο κρεβάτι σου η έγνοια. / Θα 'ρθεις, δεν γίνεται. Είν' τόσο σίγουρη γι' αυτό, και περιμένει./ Είναι στο σπίτι και σε περιμένει»

Στίχοι 1-2:

Ασύνδετο σχήμα («η μέρα, η κίνηση, η δουλειά σου, οι φίλοι»)

Στίχοι 11-12:

β' ενικό ρηματικό πρόσωπο / μεταφορικός ιδιωτισμός / Βραχυπερίοδος λόγος

Στίχοι 17-19:

Επανάληψη ρήματος «περιμένει»

Κατά τη γνώμη μου, το βασικό θέμα του ποιήματος αφορά στην ατελέσφορη προσπάθεια του ανθρώπου να αποφεύγει τα προβλήματα και τις δύσκολες αποφάσεις της ζωής του μέσω διάφορων περισπασμών. Αρχικά, το ποιητικό υποκείμενο αποδέχεται την πιθανότητα «η μέρα, η κίνηση, η δουλειά σου, οι φίλοι» να αποσπάσουν για σύντομο χρονικό διάστημα την προσοχή του ατόμου από όσα δεν επιθυμεί να αντιμετωπίσει. Μέσω του ασύνδετου σχήματος δηλώνεται η απαξίωση του ποιητικού υποκειμένου για τέτοιες συχνές δικαιολογίες που συσσωρεύονται, ώστε να εκλογικευτεί η απόφαση να αγνοήσουμε τα ουσιώδη. Η παροδικότητα των παραπάνω τονίζεται από τις συνεχόμενες βραχυπερίοδες φράσεις σε β' ενικό ρηματικό πρόσωπο: «Θα 'σαι μονάχος. / Και τότες θα λογαριαστείτε» που λειτουργούν ως εμφατική υπενθύμιση πως ο άνθρωπος θα υποχρεωθεί να αντικρίσει την «έγνοιά» του. Μάλιστα, το ποιητικό υποκείμενο αναγνωρίζει με βεβαιότητα πως το αναπόφευκτο δεν αργεί. Αυτό επισημαίνεται με την επανάληψη του ρήματος «περιμένει» που ξεκινά το ρολόι της αντίστροφης μέτρησης. Οι εσωτερικοί

μας δαίμονες δεν παραμένουν φυλακισμένοι και η αντιμετώπισή τους δεν βασίζεται στη δική μας απόφαση. Διαβάζοντας το ποίημα, τα συναισθήματά μου πέρασαν από πολλές μεταπτώσεις. Ο φόβος και η αγωνία για την αναμέτρηση με τις αρνητικές εμπειρίες στις οποίες επιλέγω να μην ανατρέχω συχνά, κυριάρχησε. Γι' αυτό τον λόγο, θεωρώ πως η αντίδραση που περιγράφεται στο ποίημα είναι η πιο αναμενόμενη/συνηθισμένη. Παρ' όλα αυτά, συνειδητοποίησα πως δεν χρειάζεται να περιμένω απλώς το αναπότρεπτο. Μπορώ να προετοιμαστώ για τη «συνάντησή» αυτή, ώστε να γίνει υπό τους δικούς μου όρους με τρόπο που θα με ωφελήσει να με «δω» καθαρά..

■ 2. σελ. 491-493

- i) δ.
- ii) α.
- iii) β.
- iv) ε.
- v) γ.

Το ποίημα του Τάκη Σινόπουλου εστιάζει στη στάση του ποιητή απέναντι στο ιστορικο-κοινωνικό γίγνεσθαι. Αρχικά, με τον συνεχόμενο βραχυπερίοδο λόγο στον στίχο «Διστάζω. Λέω να πάω εκεί. Να τον αγγίξω με το χέρι μου» ο ποιητής δηλώνει την αρχική αναποφασιστικότητά του. Αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στον φόβο, που αποτελεί το πρώτο –αναμενόμενο– συναίσθημα που βιώνει, και την επιθυμία του να βοηθήσει τον καιόμενο, ο οποίος αφήνει την ύστατη κραυγή διαμαρτυρίας του με εκείνον ως αυτόπτη μάρτυρα. Αιτιολογεί αυτές τις εσωτερικές σκέψεις του εξομολογούμενος σε α' πρόσωπο («Είμαι από τη φύση μου φτιαγμένος να παραξενεύομαι») πως διακατέχεται από ευαίσθητες προσλαμβάνουσες, ενδιαφέρεται για όσα συμβαίνουν γύρω του και ψάχνει απαντήσεις. Αυτό το χαρακτηριστικό του εαυτού του δεν είναι δυνατόν να αγνοηθεί, με αποτέλεσμα να έρχεται σε αντίθεση με τη φυσιολογική, ανθρώπινη αντίδρασή του που προηγήθηκε. Γι' αυτό τον λόγο, καταλήγει στο συμπέρασμα πως «Στην εποχή μας όπως και σε περασμένες εποχές / άλλοι είναι μέσα στη φωτιά κι άλλοι χειροκροτούν. / Ο ποιητής μοιράζεται στα δυο». Μέσω του τελευταίου μεταφορικού στίχου εκφράζεται η ιδιαίτερα δύσκολη θέση του ποιητή που υποχρεώνεται να ταχθεί είτε με τους θεατές είτε με τους πρωταγωνιστές στην ταραχώδη εμφυλιακή και μεταπολεμική περίοδο που απεικονίζεται στο ποίημα. Προσωπικά, διαβάζοντας το ποίημα, ένιωσα πως ταυτίζομαι με τον ποιητή που συνεχώς αναζητά τον ρόλο του σε μία πολύπλοκη εποχή. Είναι απογοητευτικό να συνειδητοποιούμε πως δεν είμαστε αυτοί που καίγονται, αλλά εκείνοι που χειροκροτούν, καθώς ταυτίζουμε τους τελευταίους με τους δευτερεύοντες, τους αδύναμους, τους άπραγους. Παρ' όλα αυτά, ανάμεσα στα άκρα αυτού του διπόλου, μπορούμε να τοποθετηθούμε εμείς και οι μικρές –όχι όμως ασήμαντες– καθημερινές προσπάθειές μας για αντίσταση, διαμαρτυρία και αλλαγή.

■ 3. σελ. 493-495

3α) σελ. 495

«Πάντοτε δειλίαζες να παίρνεις»

- Εξακολουθητικό ποιόν ενέργειας, θαμιστική αφήγηση
- Ταπεινή, αλτρούιστρια, αυτάρκης, υπερήφανη

«Δε σε φελήσανε οι αγώνες μου.»

- Βραχυπερίοδος λόγος
- Μεγαλόψυχη, συμπονετική, βασανισμένη

«Για σε θα σκύβουνε στο μάρμαρο οι τεχνίτες, / οι σμίλες θα ιστορούνε το μόχτο σου»

- Ρήμα σε επιστημική τροπικότητα που δηλώνει βεβαιότητα
- Εργατική, φιλόπονη, αξιέπαινη

«η Τέχνη θα καταδεχτεί να υψώνει αιώνια / κι άφθαρτη τη θύμησή σου.»

- Προσωποποίηση
- Αξιόλογη, αξιοσέβαστη, σημαίνουσα

«Φόριε τα ρούχα της δουλειάς και το τσεμπερί, / βάστα το ταγάρι με το φαί της φυλακής»

- Ρήμα σε β' ενικό πρόσωπο προστακτικής έγκλισης, ιδιώματα και λαϊκές λέξεις
- Απλή, καθημερινή, ανεπιτήδευτη, ανιδιοτελής

■ 3. σελ. 495

Στο ποίημα «Εγκώμιο» το ποιητικό υποκείμενο σκιαγραφεί τον χαρακτήρα της μητέρας της βοηθώντας τον αναγνώστη να τη γνωρίσει και να τη θαυμάσει. Αρχικά, μέσω της θαμιστικής αφήγησης στον πρώτο στίχο «Πάντοτε δειλίαζες να παίρνεις» δημιουργείται η εικόνα μίας αλτρούιστριας και ανιδιοτελούς γυναίκας, η οποία προσέφερε πάντοτε χωρίς να απαιτεί τίποτα ως αντάλλαγμα, ενώ ταυτόχρονα δεσμευόταν από την υπερηφάνια της, με αποτέλεσμα να μη ζητά βοήθεια με ευκολία. Εξάιρεται, παράλληλα, η εργατικότητα και η φιλοπονία της, αρετές τις οποίες το ποιητικό υποκείμενο, μέσω της επιστημικής τροπικότητας που χρησιμοποιεί στους στίχους «Για σε θα σκύβουνε στο μάρμαρο οι τεχνίτες, / οι σμίλες θα ιστορούνε το μόχτο σου», είναι βέβαιο πως θα αναγνωρίσουν και θα προσπαθήσουν να αποτυπώσουν οι καλλιτέχνες, φιλοτεχνώντας έργα που δοξάζουν τη «μάνα». Παράλληλα, στο ποίημα «ζωντανεύει» εμπρός μας η σκληρή ζωή της μητέρας, η οποία της έδειξε το ακόμα πιο απάνθρωπο πρόσωπό της με τη φυλάκιση της κόρης της που υπήρξε αγωνίστρια της Αντίστασης. Σε αυτές τις στιγμές, όμως, φανερώνεται ακόμα εντονότερα η ανιδιοτέλεια και το μεγαλείο της ψυχής της. Γι' αυτό, με δύο ρήματα σε β' ενικό προστακτικής έγκλισης στους στίχους «Φόριε τα ρούχα της δουλειάς και το τσεμπερί, / βάστα το ταγάρι με το φαί της φυλακής» η κόρη προτρέπει τη μητέρα της, με

όλη την απλότητα και την αυθεντικότητά της, να λάβει τη θέση που της αξίζει δίπλα στους γενναίους και τους ήρωες. Προσωπικά, αυτός ο παραλληλισμός μου δημιούργησε ένα αίσθημα δικαίωσης, καθώς η συμβολή των καθημερινών, αφανών μαχητών περνά συχνά απαρατήρητη. Όμως, αυτή η αξιολογή, αξιοθαύμαστη γυναίκα έχει τη μοναδική ευκαιρία να κατακτήσει την υστεροφημία, αν και δεν την επιδίωξε ποτέ, μέσω του ποιητικού εγκωμίου και να εισέλθει ισάξια «στης αιωνιότητας τη δόξα».

■ 4. σελ. 495-497

4α) σελ. 497

Το ποίημα παρουσιάζει στον αναγνώστη τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των μεταναστών, εικόνα που του είναι γνώριμη από τη σύγχρονη πραγματικότητα.

Στίχοι 4-5:

«Οι μηχανές, αποσταμένες μα άγρυπνες, / Επιβλέπουν σαν άκακοι γίγαντες / Τον ύπνο του μικρού»

Στίχοι 5-7:

«Στριμωγμένος / Κοντά στη σκάρα του ατμού, / Με του αδερφού του το παλτό σκεπασμένος»

Στίχος 11:

«την εύλογη αγανάκτηση»

Στίχοι 15-17:

«Τα χιονισμένα βουνά της πατρίδας του, / Τα χέρια της μάνας του που τύλιγαν γύρω του / Γυναίκειο μαντίλι για το κρύο»

Στίχοι 25-26:

«Αλλά να, σαν τα κέρματα στην τσέπη, / Σαν το φτύσιμο στο βλέμμα του πελάτη»

Προσωποποίηση

Περιγραφή

Σχόλιο αφηγητή - σχήμα ειρωνείας

Αναδρομική αφήγηση

Παρομοίωση

4β) σελ. 497

Κατά τη γνώμη μου, το ποίημα παρουσιάζει στον αναγνώστη τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των μεταναστών, εικόνα που του είναι γνώριμη από τη σύγχρονη πραγματικότητα. Αρχικά, ήδη από τους πρώτους στίχους το ποιητικό υποκείμενο περιγράφει τον μικρό βιοπαλαιστή να κοιμάται στο πάτωμα ενός εργοστασίου «Στριμωγμένος / Κοντά στη σκάρα του ατμού, / Με του αδερφού του το παλτό σκεπασμένος»,

εξουθενωμένος ύστερα από μία ακόμη σκληρή μέρα εργασίας. Για να αντεπεξέλθει στις καθημερινές κακουχίες, αποφεύγει να ανατρέχει στα «χιονισμένα βουνά της πατρίδας του, / Τα χέρια της μάνας του που τύλιγαν γύρω του / Γυναίκειο μαντίλι για το κρύο». Μέσω της αναδρομικής αφήγησης δηλώνονται με σαφήνεια οι θυσίες των ανθρώπων που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν ό,τι γνώριζαν και αγαπούσαν, τα κομμάτια του εαυτού τους, χωρίς να γνωρίζουν με βεβαιότητα πως θα τα ανακτήσουν. Ερχόμενοι με έρεισμα την ελπίδα για ένα καλύτερο μέλλον, αντικρίζουν μόνο την «εύλογη» αγανάκτηση των ημεδαπών. Αντίστοιχα, το ποιητικό υποκείμενο τονίζει πως το παιδί, πριν μεταναστεύσει στην Ελλάδα, την είχε συνδέσει με την απaráμιλλη φυσική ομορφιά και τον πολιτισμικό πλούτο της. Η ανυπόφορη και άσπλαχνη καθημερινότητά του μαρτυράται από τις δύο παρομοιώσεις «σαν τα κέρματα στην τσέπη, / Σαν το φτύσιμο στο βλέμμα του πελάτη» που αποδεικνύουν πως η χώρα έχει δείξει μόνο το αρνητικό της πρόσωπο στο μικρό αγόρι. Προσωπικά, διαβάζοντας το ποίημα, συνειδητοποίησα πόσο άπονοι έχουμε καταλήξει οι σημερινοί άνθρωποι. Με βάση αυτή τη σκέψη, με θλίβει κυρίως το γεγονός πως, αν συναντούσα τον πρωταγωνιστή του ποιήματος, ίσως και να τον προσπερνούσα δίχως να εκπλαγώ και να δώσω περισσότερη σημασία. Γι' αυτό, αναρωτιέμαι αν θα ενεργοποιήσω ξανά την ενσυναίσθησή μου, ώστε να παύσω κάποτε να θεωρώ τέτοια απάνθρωπα φαινόμενα συνηθισμένα.

■ 1. σελ. 498-500

Το απόσπασμα από το έργο *Το καπλάνι της βιτρίνας* εστιάζει στην ανεξάντλητη φαντασία των παιδιών μέσω της οποίας δημιουργούν τον προσωπικό κόσμο τους. Ειδικότερα, η αφηγήτρια παρουσιάζει την κυριακάτικη συνήθεια της ίδιας και της αδελφής της να δημιουργούν πλαστές ιστορίες, ώστε να περνούν τον χρόνο τους. Οι πλοκές αυτές που δηλώνονται μέσω της συνύπαρξης αφήγησης και περιγραφής στις περιόδους «*Τάχα πως πέθανε ο μπαμπάς, η μαμά ξαναπαντρεύτηκε κι ο πατριός μας είναι πιο κακός κι από τον Δαβίδ Κόπερφιλντ. Ή πως ο παππούς είναι ένας φτωχός ζητιάνος, κι εμείς, ντυμένες με κουρέλια, γυρίζουμε μαζί του μέσα στο κρύο και ζητιανεύουμε ψωμί, από πόρτα σε πόρτα*» τονίζουν την ευρηματικότητα των κοριτσιών που εμπνεύστηκαν από τη συνειρμική σύνδεση των σταγόνων στο τζαμί με δάκρυα. Επιπλέον, ύστερα από τη μυθική αφήγηση του Ικάρου και του Δαιδάλου από τον παππού της, η αφηγήτρια εκφράζει μέσω των ευθέων ερωτημάτων «*δεν βάζω τα φτερά μου, να πεταχτώ, μια στιγμή, στην Ιαπωνία ή στην Κίνα ή στην Αφρική, να δω αν τα Γιαπωνεζάκια, τα Κινεζάκια και τα Αραπάκια περνούνε κι αυτά βαρετές Κυριακές; Αν παίζουν κι αυτά κουτσό, σκοινάκι, πεντόβολα;*» τις πηγαίες απορίες που της γεννιούνται σχετικά με τις δυνατότητες και τις γνώσεις που θα αποκτούσε, αν κατάφερε να πετάξει, όπως ο ήρωας της ιστορίας. Οικοδομεί έτσι ένα δικό της σύμπαν στο οποίο ελπίζει να επιτύχει αυτό το όνειρο που δημιουργήθηκε μέσω αυτού του παιχνιδιού της φαντασίας της. Τέλος, ο διάλογος με τον οποίο ολοκληρώνεται το κείμενο βασίζεται εξ ολοκλήρου στην επινοημένη γλώσσα των δύο αδελφών «*ΕΥ-ΠΟ; ΛΥ-ΠΟ; ΛΥ-ΠΟ, ΛΥ-ΠΟ*» που τους επιτρέπει να επικοινωνούν σε ένα μοναδικό πλαίσιο που υπάρχει μόνο χάρη στη φαντασία τους.

Προσωπικά, διαβάζοντας το κείμενο, αισθάνθηκα νοσταλγία για την εποχή κατά την οποία είχα τη δυνατότητα να πλάθω και εγώ με τη φαντασία μου τόσο ιδιαίτερες ιστορίες. Ταυτόχρονα, βέβαια, με προβληματίζουν οι λόγοι για τους οποίους μεγαλώνοντας χάνουμε ή ξεχνούμε αυτήν την εκπληκτική ικανότητα αντιμετωπίζοντας πλέον τον κόσμο ρεαλιστικά. Χρειάζεται, όμως, άραγε ακόμα περισσότερο ρεαλισμό η σύγχρονη πραγματικότητα;

■ 2. σελ. 501-502

Το απόσπασμα από το έργο του Αντώνη Σαμαράκη αναφέρεται στην ελληνική Αντίσταση εστιάζοντας στην ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου και κατά τη γνώμη μου, θίγει το θέμα του ηθικού χρέους όλων μας να συμβάλλουμε στο συλλογικό καλό ανεξάρτητα από το προσωπικό μας όφελος. Αρχικά, μέσω του α' πληθυντικού προσώπου που χρησιμοποιείται, για να παρουσιαστεί «*το χρέος όλων μας για Αντίσταση*»,

ο αφηγητής τονίζει την καθολικότητα της ευθύνης και εντάσσει τον εαυτό του και τους αναγνώστες στο ίδιο σύνολο, αυτό των ενεργών πολιτών, των ανιδιοτελών συνανθρώπων. Στο ίδιο πλαίσιο, στην παράγραφο όπου αφηγείται την ανατίναξη της γέφυρας, αξιοποιεί τη μεταφορά «*παίζοντας τη ζωή τους*» για τους αγωνιστές, οι οποίοι είχαν αποδεχθεί με αυταπάρνηση την πιθανότητα να θυσιάσουν ό,τι πολυτιμότερο έχουν για την ελευθερία των συμπατριωτών τους. Αυτές οι πράξεις αλτρουισμού επιτρέπουν στους υπόλοιπους να απολαμβάνουν τα κεκτημένα. Ο αφηγητής αναγνωρίζει αυτό το δώρο, όταν συγκρίνει τον εαυτό του με τα νεκρά ζώα-συναξιδιώτες του προς την Αθήνα και εντοπίζει την αντίθεση «*αυτά μεν νεκρά, εγώ όχι*». Προσωπικά, διαβάζοντας την τελευταία φράση, την εξέλαβα ως μία υπόσχεση του αφηγητή πως δε θα θεωρήσει ποτέ δεδομένη την ευκαιρία του να είναι πνευματικά, ηθικά και φυσικά ζωντανός. Ακόμα κι αν δεν είμαστε αυτοί που προπορεύονται και καθορίζουν τα γεγονότα, οφείλουμε να συνεισφέρουμε στην κοινή προσπάθεια, με όποιον τρόπο μπορούμε. Ίσως η αρχή μας να βρίσκεται στο παράδειγμα του αφηγητή.

■ 3. σελ. 502-504

Στο κείμενο το βασικό θέμα είναι η υποταγή των γυναικών στον άντρα-αρχηγό της πατριαρχικής κοινωνίας και οικογένειας. Αρχικά, με τη ρητορική ερώτηση «*Δεν βλέπεις εμείς όλοι πως τον ετρέμουμε τον πατέρα σου;*» η μητέρα (Μαρία) παρουσιάζει με απόλυτη φυσικότητα πως οι οικογενειακές σχέσεις δεν βασιζονται στην αγάπη και τον αλληλοσεβασμό αλλά τον φόβο. Η Στέλλα είναι αυτή που ξεχωρίζει, καθώς υψώνει το ανάστημά της στην αυταρχική πατρική εξουσία. Το ασυνήθιστο αυτής της συμπεριφοράς διαφαίνεται και από την αντίδραση της μητέρας στην άρνησή της να υποχωρήσει στη θέληση του Παναγή. Μέσω των βραχυπερίοδων απαντήσεων «*Όχι;! Άκουσα καλά; Όχι είπες;*» αποδεικνύεται πως ο εσωτερικευμένος κώδικας αξιών της Μαρίας δεν επιτρέπει να συλλάβει τη γενναιότητα και την ανυπακοή της Στέλλας ως φυσιολογικές, ακόμα και δεδομένου του εγκλεισμού της, αλλά ως παράλογες και ανοίκειες. Ολοκληρώνοντας, στον εκτενή μονόλογο της Στέλλας η ηρωίδα φτάνει στην ύψιστη διαμαρτυρία, τολμώντας στο τέλος να τονίσει πως μπορεί να αποφασίζει για τη ζωή της. Η βαρύτητα αυτής της δήλωσης σε α' ενικό «*Εγώ, εγώ ορίζω τον εαυτό μου! Να, κοίταξε! Κοίταξε! Τον ορίζω! Τον ορίζω!*» και η συνακόλουθη κατάπληξη που γέννησε αποδεικνύεται από τη χρήση των θαυμαστικών/επιφωνηματικών προτάσεων, ώστε να δηλωθεί η ψυχολογική φόρτιση της Μαρίας, ο τόνος της φωνής της, αλλά και για να προϊδεαστεί ο αναγνώστης για την αντίδραση των γύρω της. Προσωπικά, συγκρίνοντας το κείμενο με τις αντιλήψεις της σύγχρονης εποχής, καταλήγω πως η υποχρέωση, που επιβαλλόταν στην κάθε Στέλλα, στηριζόταν σε στερεότυπα και προκαταλήψεις περί του «αδύναμου» φύλου που εκ των πραγμάτων χρειαζόταν προστασία και καθοδήγηση. Πατριάρχες, όπως ο Παναγής Βιολάντης, υιοθετούσαν την αντίληψη αυτή στην υπερβολή της θεωρώντας τις γυναίκες ως κτήμα τους.

4. σελ. 504-505

Κατά τη γνώμη μου, το βασικό θέμα του ποιήματος είναι η σημασία του ταξιδιού και όχι αποκλειστικά του προορισμού. Αρχικά, το ποιητικό υποκείμενο θεωρεί πως η σημαντικότερη προσφορά του ταξιδιού έγκειται στις εμπειρίες και τις γνώσεις που αποκτούμε, με αφητηρία αυτές που αφορούν εμάς τους ίδιους. Γι' αυτό τον λόγο, συμβολίζει με τις μορφές των μυθικών περιπετειών του Οδυσσέα, «τους Λαιστρυγόνας και τους Κύκλωπας, / τον θυμωμένο Ποσειδώνα», τους προσωπικούς φόβους και τα εσωτερικά εμπόδια που θα καταφέρουμε να ξεπεράσουμε, με αποτέλεσμα να μην αποτελούν φράγματα πλέον στο δρόμο μας. Γι' αυτόν τον λόγο, μέσω της προτρεπτικής υποτακτικής και του β' ενικού στον στίχο «*Να εύχεσαι να είναι μακρύς ο δρόμος*» που επανέρχεται ως leitmotif του ποιήματος, μας παρακινεί άμεσα να απολαύσουμε την πορεία, χωρίς να επικεντρωνόμαστε στην αδημονία της άφιξης. Έτσι μόνο θα μπορέσουμε να εκτιμήσουμε τα πρωτόγνωρα βιώματα που ανοίγονται εμπρός μας. Τέλος, η προσωποποίηση της Ιθάκης «*η Ιθάκη δεν σε γέλασε*» προειδοποιεί τον αναγνώστη να μην απογοητευτεί και να μη νιώσει εξαπατημένος αν η Ιθάκη του δεν του προσφέρει τη λύτρωση που χάρισε στον μητρικό ήρωα, καθώς εκείνος, σε αντίθεση με τον Οδυσσέα, ωφελήθηκε από το ταξίδι. Προσωπικά, διαβάζοντας το ποίημα, συνειδητοποίησα πως δεν αναλογιζόμαστε συχνά την αξία κάθε βήματος της πορείας που μας οδήγησε στο σημείο που βρισκόμαστε και μας διαμόρφωσε ως σύνολο. Στο ίδιο πλαίσιο με εκπλήσσει η δυσανάλογη σημασία που αποδίδω και εγώ στο αποτέλεσμα και όχι στην προσπάθειά μου, ενώ η δεύτερη με οδηγεί στη συνεχή εξέλιξη.

5. σελ. 506-507

Κατά τη γνώμη μου, το βασικό θέμα του ποιήματος είναι η προδοσία των οικείων μας που μας πληγώνει και κλονίζει την εμπιστοσύνη μας. Αρχικά, αφού δίνεται το σκηνικό πριν από το κυρίως επεισόδιο, κυριαρχεί ο διάλογος των προσώπων. Ο αφηγητής παρεμβαίνει μόνο μία φορά, για να διηγηθεί αντικειμενικά σε γ' πρόσωπο τον θανάσιμο τραυματισμό του πραγματευτή από την ομάδα των κλεφτών στην οποία ανήκει και ο αδελφός του «*Μια μαχαιρά του δώσανε ανάμεσα στους πλάτες*». Μέσω αυτής της αποστασιοποιημένης αναφοράς, δηλώνεται η απλότητα και η ευκολία με την οποία μπορεί να διαρραγεί μία ουσιαστική σχέση. Έπειτα, όταν ο ετοιμοθάνατος αποκρίνεται πως είναι ο μικρότερος από τρία αδέρφια, «*ο Γιάννης ο μικρός, ορφανοφυλαγμένος*», η αντίδραση του αδελφού του μετά την αναγνώριση «*Εσύ 'σαι, Γιάννη μου αδελφέ κι ορφανοφυλαγμένε!*», μέσω της επανάληψης των λόγων και της επιφωνηματικής διατύπωσης, μαρτυρά την απέλπιδα προσπάθειά του να επανορθώσει το λάθος του. Όμως, ο σεβασμός και η εμπιστοσύνη χάνονται ανεπιστρεπτί, όπως θα χαθεί και η ζωή του μικρού αδελφού. Γι' αυτόν τον λόγο, ο γιατρός καταλήγει στην αδυναμία του να θεραπεύσει τον ήρωα, μέσω της αντίθεσης με τους ασθενείς που έχει σώσει, στους στίχους «*Εγώ πολλούς εγιάτρεψα και Τούρκους και Ρωμαίους, / μ' αυτή 'ναι αδελφοχαντζαριά και γιατρεμό δεν έχει*».

Προσωπικά, διαβάζοντας τους τελευταίους δύο στίχους, συμφώνησα με την άποψη του γιατρού, διότι θεωρώ πως ένα τέτοιο πλήγμα από κοντινούς μου ανθρώπους θα ήταν

ανεπανόρθωτο. Δεν είμαι σίγουρη πως θα κατάφερα να ξεπεράσω την απογοήτευση και τον θυμό μου, ακόμα κι αν η άλλη πλευρά προσπαθούσε να διορθώσει το σφάλμα της, αφού θα με κυριεύε ο φόβος πως θα ξανασυμβεί.

6. σελ. 507-508

Το βασικό θέμα που τίθεται στο ποίημα είναι οι καταστροφικές επιπτώσεις των ναρκωτικών ουσιών στο πνεύμα και το σώμα του ανθρώπου. Αρχικά, το ποιητικό υποκείμενο, μεταφέροντας σε πλάγιο λόγο όσα του εκμυστηρευόταν ο Γουίλλη σχετικά με το «*πώς φωνάζουνε και πώς μονολογούν, / όταν η ζάλη μ' όνειρα περιέργα τους κυκλώνει*», δηλώνει πως οι εθιστικές ουσίες οδηγούσαν τους χρήστες της να χάνουν πλήρως τον εαυτό τους, την επικοινωνία με το περιβάλλον τους και γενικά τον έλεγχο. Κάτι παρόμοιο συνέβη και στον ίδιο τον Γουίλλη, όταν διηγείται πως «*πάνω σ' άτι εκάλπαζε στην πλάτη της θαλάσσης, / και πίσωθέ του ετρέχανε γοργόνες με φτερά*». Μέσω της παρήχησης του «π» και του «λ» στον πρώτο στίχο, αλλά και του «ρ» στον δεύτερο, ο αναγνώστης νιώθει πως μπορεί να ακούσει τον μεθυσμένο λόγο του ήρωα και να κατανοήσει την παραίσθηση στην οποία βρισκόταν. Ολοκληρώνοντας, η άσπτη ζωή του εμφάνισε τις συνέπειές της και στο σώμα του, διότι το ποιητικό υποκείμενο τον αντίκρισε για τελευταία φορά «*στυγνό απ' τον πυρετό, / πέρα στην Άπω Ανατολή, να φλέγεται, να λιώνει...*» δηλώνοντας μέσω των αποσιωπητικών τον πόνο του για τον θάνατο του φίλου του. Προσωπικά, διαβάζοντας τη στροφή στην οποία παρουσιάζεται το τέλος του Γουίλλη, δεν εξεπλήγην, αφού το ποιητικό υποκείμενο είχε τονίσει ήδη τον εθισμό του. Παρ' όλα αυτά, λυπήθηκα, καθώς ο ήρωας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένας ζωηρός, ζωντανός και χαρούμενος άνθρωπος που έχασε άδικα τη ζωή του σπέρνοντας το σκοτάδι και στους αγαπημένους του.

7. σελ. 508-509

Το ποίημα οργανώνεται στη βάση τεσσάρων κύριων αξόνων που συνδέονται μεταξύ τους με πολύπλοκες αιτιακές σχέσεις. Ειδικότερα, ο έρωτας και η νύχτα αποτελούν τις αιτίες που οδηγούν αναπόφευκτα στα δύο κεντρικά αποτελέσματα, τον φόβο και τη μνήμη, έννοιες στις οποίες μπορεί επίσης να αποδοθεί σχέση αιτίου και αιτιατού. Αρχικά, το ευάλωτο ποιητικό υποκείμενο, θύμα ενός «*ανυπεράσπιστου*» έρωτα, φοβάται. Οι φόβοι αυτοί πολλαπλασιάζονται, ώσπου να το κατακλύσουν, γεγονός που δηλώνεται μέσω της αντίθεσης «*στην αρχή ενικός αριθμός / και μετά πληθυντικός*», η οποία εκφράζει την όλο και δυσκολότερη θέση του ερωτευμένου. Παράλληλα, η σχέση φόβου και μνήμης είναι αλληλένδετη, διότι οι αναμνήσεις των παλαιότερων ερώτων πυροδοτούν τη γέννηση των τόσο έντονων και συχνά υπερβολικών φόβων σχετικά με το μέλλον της τωρινής σχέσης. Η μνήμη είναι πάντα παρούσα και παραμένει αναλλοίωτη, όπως τονίζεται μέσω της τριπλής επανάληψης «*Η μνήμη, η μνήμη, η μνήμη*». Αυτή η διαδικασία ανασκόπησης εκκινεί κυρίως τη νύχτα, η οποία λειτουργεί ως σύμβολο του σκοταδιού και της μοναξιάς που αυτό επιφέρει. Έτσι, τις «*νύχτες από δω και πέρα*», το ποιητικό υποκείμενο δεν μπορεί παρά να ανατρέξει στο παρελθόν και να χαθεί στους φόβους του για τον έρωτά του. Προσωπικά, διαβάζοντας το ποίημα, απογοητεύτηκα, καθώς συνειδητοποίησα πως ο έρωτας μπορεί

να προσληφθεί και από αυτήν τη σκοπιά της απελπισίας, της συνεχούς αγωνίας. Όμως, θεωρώ πως δεν είναι απαραίτητο οι έννοιες αυτές να διαπλέκονται πάντα τόσο στενά. Ο έρωτας δεν ταυτίζεται μόνο με τον φόβο, τις αρνητικές αναμνήσεις και το σκότος, αλλά και με την ευτυχία, τη πληρότητα και την αισιοδοξία.